

Vad är samverkansskicklighet inom företagsekonomi?

En kartläggning av ämnesspecifika perspektiv på
samverkansskicklighet och samverkansmeriter,
på uppdrag av styrelsen för
Föreningen Företagsekonomi i Sverige (FEKIS)

Amelia Olsson

Innehållsförteckning

Förord från FEKIS styrelse	3
Förord från författaren	4
Inledning	5
Företagsekonomi	7
MerSams meritdiagram	8
Metod	9
Intervjuer	9
Fokusgrupp	9
Observationer av seminariediskussion	9
Minienkät	10
Genomgång av utlysta lektorat	10
Sammanfattning och analys av empiriskt material	10
Vad är (god) samverkan inom företagsekonomi	11
Positionering mot innovation och komersiella intressen	11
Samverkan som en naturlig del av företagsekonomi	13
Samverkan för output till och input från det omgivande samhället	24
Hur skapar vi förutsättningar för att öka samverkansskicklighet?	15
Ska vi/hur ska vi utvärdera samverkansskicklighet	16
Alternativa vägar för att höja samverkansskickligheten inom företagsekonomi	20
Meritdiagram som diskussionsunderlag	21
Slutledning - Vad är samverkansskicklighet inom företagsekonomi	22
Bibliografi	24
Deltagande lärosäten	25

FÖRORD FRÅN FEKIS STYRELSE

En viktig uppgift för Föreningen Företagsekonomi i Sverige (FEKIS) är att underlätta och stimulera till diskussioner om hur ämnet företagsekonomi kan utvecklas och förbättras i utbildning, forskning och samverkan. FEKIS styrelse har sedan 2020 initierat olika slags utredningsprojekt, rapporter och webinarier med syfte att skapa underlag för ledning, lärare och forskare vid medlemsinstitutioner där utbildning och forskning i företagsekonomi bedrivs.

Med ett projekt om samverkan ville FEKIS styrelse initiera, utveckla och fördjupa diskussionen om samverkansskicklighet och samverkansmeriter bland medlemmar i FEKIS. Målet är att stärka arbetet med samverkansuppgiften, vilket i sin tur bidrar till att förbättra kvalitet och relevans i både forskning och undervisning. Frågan om samverkansmeriter och skicklighet diskuteras och definieras ofta ur ett ledningsperspektiv, men detta projekt tar ett ämnesspecifikt perspektiv och utgår från hur personer verksamma inom företagsekonomiska institutioner och avdelningar uppfattar samverkansskicklighet.

Amelia Olsson fick i uppdrag att utarbeta en rapport, en rapport som nu föreligger. Vi hoppas att rapporten kan ge underlag till samtal om och utveckling av samverkan i ämnet företagsekonomi.

Emma Ek Österberg
Docent i offentlig förvaltning

Peter Dobers
Professor i företagsekonomi

FEKIS styrelses kontaktpersoner för projektet

FÖRORD FRÅN FÖRFATTAREN

Hösten 2022 anordnade FEKIS ett seminarium om samverkansskicklighet och samverkansmeriter på föreningens årliga konferens för företagsekonomi i Sverige. Seminariet skapade engagemang och livliga diskussioner, vilket resulterade i starten för projektet ”Vad är samverkansskicklighet inom företagsekonomi?”. Syftet med projektet har varit att initiera, utveckla och fördjupa en diskussion om samverkansskicklighet och samverkansmeriter bland FEKIS medlemmar. Projektet har antagit ett ämnesspecifikt perspektiv på samverkansskicklighet som utgår ifrån hur personer verksamma inom företagsekonomiska institutioner och avdelningar uppfattar samverkansskicklighet.

Personer verksamma inom 15 svenska lärosäten har deltagit i projektets olika moment och jag vill härmed tacka alla projektets deltagare. Jag vill särskilt tacka för de engagerande diskussioner och resonemang som pågått inom ramen för projektet.

Förhoppningen är att denna rapport kan bidra till öppna och inkluderande diskussioner om hur vi kan främja individers- och företagsekonomiska institutioners-/avdelningars sammantagna samverkansskicklighet.

Linköping, juli 2024

Amelia Olsson

Inledning

Sveriges universitet och högskolors arbete med samverkan betonas alltmer från politiskt håll genom lagtexter och utredningar från myndigheter. Inte minst genom EU:s open science policy (European Commission, hämtad: 2024-03-19) och program för forskningsfinansiering, Horizon Europe (Owen m.fl., 2021). Lärosäten förväntas anpassa och nyttogöra sin forskning och sin utbildning så att den kan gagna det omgivande samhället. Allt fler bidragsgivare inkluderar detta i sina utlysningar (Bergstrand m.fl., 2021).

Parallellt med betoningen på open science sker ett försök att reformera anställnings- och meriteringsprocesser inom akademien. År 2022 initierade European University Association (EUA), Science Europe och EU-kommissionen en process med syfte att ta fram en ny överenskommelse kring hur forskningsmeritering ska gå till inom akademien (coara.eu). Denna överenskommelse fick namnet "The Agreement on Reforming Research Assessment" och har legat till grund för formationen av en gemensam koalition av aktörer inom akademien kallad Coalition for Advancing Research Assessment (CoARA). Idag har över 700 organisationer världen över (varav 19 svenska lärosäten) signerat överenskommelsen. Denna överenskommelse syftar till att öka betoningen på kvalitativa bedömningar av forskning, bejaka forskningens mångfald och undvika olämpligt användande av kvantitativa publikationsmått, framför allt så kallade "journal impact factors" och "h-index". Man uppmuntrar endast ansvarsfullt användande av kvantitativa metoder vid anställnings- och meriteringsprocesser.

Idén om samverkansmeriter kan ses som ett resultat av dessa två parallella processer som dels uppmuntrar samverkansaktiviteter och dels kritiserar akademins nuvarande fokus på kvantitativa publikationsmått under anställnings- och meriteringsprocesser. Begreppet samverkansskicklighet kan ses som ett svar på akademins användning av vetenskaplig- och pedagogisk skicklighet under meriteringsprocesser (Bjursell m.fl., 2016). Att utvärdera individers samverkansskicklighet tros kunna öka incitamenten för akademiker att ägna sig åt samverkansaktiviteter inom ramen för sina tjänster. Logiken är att även om samverkan må ske som en del av både undervisning och forskning, samt som andra administrativa åtaganden, så prioriteras det ofta ned på grund av det rådande meriteringssystemet som lägger särskild vikt vid vetenskaplig- och pedagogisk skicklighet (Bergstrand m.fl., 2021; Bjursell m.fl., 2016).

År 2021 publicerades en slutrapport för projektet MerSam (Bergstrand m.fl., 2021) vars syfte var att bidra till ökad kunskap kring samverkansmeriter. Rapporten beskriver att den enskilda forskaren och universitetsläraren kan uppfatta det som att samverkan inte belönas när det väl är dags för lönesamtal eller tillsättningar av positioner. Fokus hamnar främst på vetenskaplig- och pedagogisk skicklighet, vilket gör att den som engagerar sig i samverkan ofta gör det på grund av en inre motivation, inte för att det lönar sig. MerSam-projektet använde ett flertal metoder för att studera samverkansmeriter i styrdokument så väl som rekryteringsprocesser av akademiska tjänster. Projektet undersökte vad som krävs för stärka betoningen på samverkansmeriter inom akademien och slutrapporten presenterar rekommendationer för hur utvecklingen av samverkansmeriter kan underlättas. Författarna menar att lärosätena bör utveckla en gemensam syn på hur samverkansskicklighet ska definieras för att den enskilda akademikern ska veta vad som förväntas av denne. Som en del av rekommendationerna presenteras en modell för synliggörande av samverkansmeriter (MerSams meritdiagram) som inkluderar ett brett antal parametrar i ett spindeldiagram där man kan skatta sin samverkansskicklighet i en skala om fyra steg (figuren presenteras

mer utförligt på sida 8). Detta projekt om samverkansskicklighet inom företagsekonomi har använt MerSams meritdiagram som diskussionsunderlag och tankefigur att resonera kring.

MerSams rapport fokuserar på samverkansskicklighet inom Sveriges universitet och högskolor som helhet, men det finns en mängd olika ämnen inom akademien och alla dessa ämnen har olika förutsättningar och metoder för samverkan. FEKIS har därför uppmärksammat behovet av att utreda vad samverkansskicklighet innebär just för det företagsekonomiska ämnet. Det har resulterat i frågan som är ledande för det här projektet: *Vad är samverkansskicklighet inom företagsekonomi?*

Projektets syfte är att initiera, utveckla och fördjupa en diskussion om samverkansskicklighet och samverkansmeriter bland FEKIS medlemmar. Målet är att bidra till att stärka arbetet med samverkansuppgiften och på så vis också bidra till att stärka forskning och undervisning. Frågan om samverkanmeriter och skicklighet tenderar att definieras utifrån ett ledningsperspektiv, men detta projekt antar alltså ett ämnesspecifikt perspektiv på samverkansskicklighet som utgår ifrån hur personer verksamma inom företagsekonomiska institutioner och avdelningar uppfattar samverkansskicklighet. Ett sådant perspektiv inkluderar även de röster som varnar för mätthets (Bjursell m.fl., 2016) och mättrötthet (Molas-Gallart m.fl., 2002) i relation till samverkansmeriter.

För att fånga en bred diskussion kring samverkansskicklighet har det här projektet fokuserat på en definition av begreppet samverkansskicklighet som innefattar enskilda forskares såväl som institutioners och avdelningars skicklighet – den sammantagna samverkansskickligheten inom det företagsekonomiska ämnet.

Under projektets gång har ett flertal metoder använts för att undersöka hur personer som verkar inom FEKIS medlemsinstitutioner ser på samverkan och samverkansskicklighet, vilket har resulterat i en nyanserad bild av vad som utmärker samverkansskicklighet inom företagsekonomi samt vilka spänningar som uppstår i samtal om samverkansskicklighet och meriter. Dessa spänningar har givits ett stort utrymme i denna rapport då dessa framträdde särskilt tydligt under de intervjuer och diskussioner som förts inom ramen för projektet. Spänningarna kan sammanfattas i följande punkter:

- Det finns en efterfrågan av ökat fokus på samverkansaktiviteter från policyhåll men samtidigt finns det en uppfattning bland forskare att engagemang i samverkan inte belönas inom akademien.
- Samverkan beskrivs som en naturlig del av företagsekonomi samtidigt som samverkan också kan uppfattas som ett hot mot den vetenskapliga höjden och förmågan att generera oberoende kunskapsbidrag.
- Det finns en föreställning om att standardiserade lärosätesövergripande utvärderingar av samverkansskicklighet hos den enskilda forskaren kan skapa rättvisare och mer transparenta meriteringsprocesser, men det finns också en farhåga att detta kan leda till mål-medelförkjutning och en ohanterlig administrativ börda.
- Definitionen av samverkansskicklighet skiljer sig mellan akademiska ämnen (inklusive företagsekonomins delämnen) och lärosätenas regionala förutsättningar på grund av att samverkansparter och typ av samverkansaktiviteter skiljer sig åt.

Givet syftet och förutsättningarna för detta projekt ska denna rapport ses som ett underlag för vidare diskussion kring samverkansskicklighet inom företagsekonomi.

Företagsekonomi

Företagsekonomi kan beskrivas som sprunget ur en interaktion (samverkan) mellan akademien och praktiker. De första Handelshögskolorna i Sverige startades genom donationer av företagsledare som dels efterfrågade kunskap inom ämnet och dels ämnade att öka af-färsmännens status (Engwall, 2020). Idén om ekonomi som akademiskt ämne väckte tidigt motstånd då det ansågs vara en ”praktiskt orienterad nytthet” som inte kunde räknas som ett akademiskt ämne (Ivarsson Westerberg, 2010).

Idag har företagsekonomins popularitet dock växt. År 2020 fanns ämnet på 27 lärosäten i Sverige. Denna popularitet kan härledas till en allmän industriell expansion (Ivarsson Westerberg, 2010) och att civilekonomer har haft framgång inom näringslivet (Engwall, 2020). Denna utveckling har lett till att det ekonomiska språket i samhället har blivit alltmer utbrett, vilket i sig har genererat det upplevda behovet att förstå ekonomi (Engwall, 2020). De senaste decennierna kan man dock härleda ämnets popularitet till en utbredd ekonomisering av samhället där företagsekonomiska idéer har fått en central position i föreställningar om dagens samhälle (Ivarsson Westerberg, 2010).

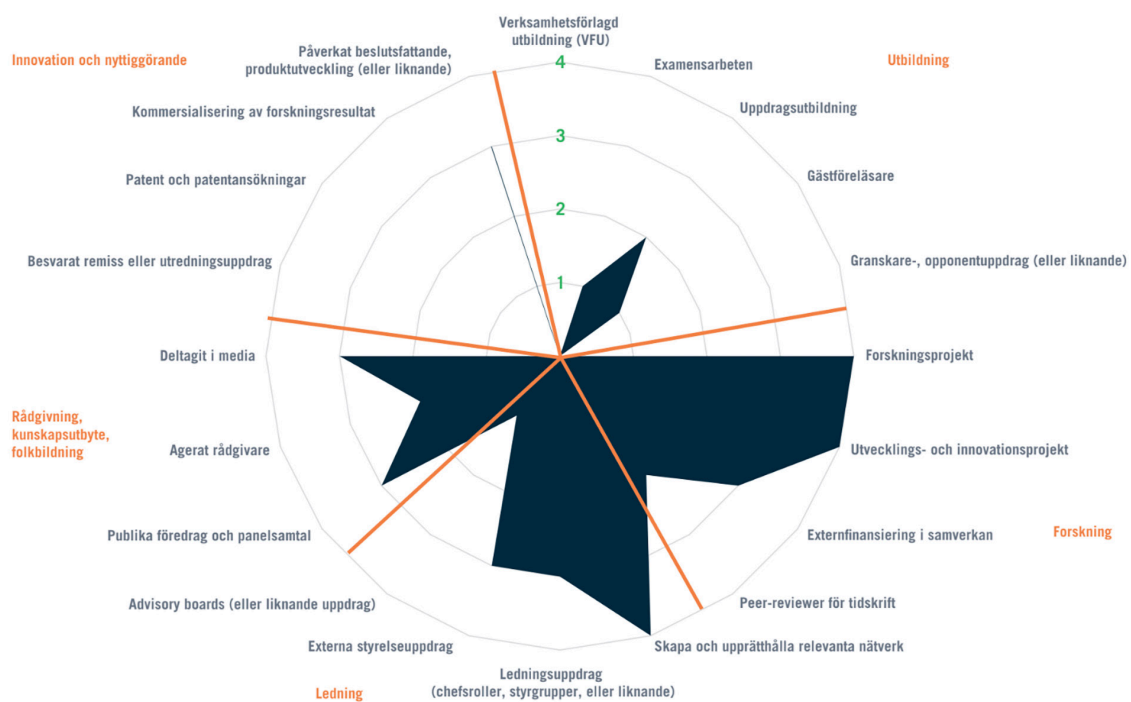
Företagsekonomi som ämne intresserar sig inte bara för kommersiella företag utan hittar sina studieobjekt i alla typer av organisationer som ägnar sig och resurshantering, arbete och kapital (Engwall, 2020). Det kan beskrivas som ett ämne med låg integration, vilket innebär att det finns en hög osäkerhet i arbetsuppgiften och låg nivå av beroende mellan forskare. Detta genererar en mångfald av metoder och teorier. Engwall (2020) menar att denna låga integration kan tolkas som ämnets öppenhet gentemot nya forskningsproblem och frågeställningar och delvis kan förklaras av ämnets interaktion med organisationer utanför akademien.

Denna rapport visar att företagsekonomins karaktär som ett praktiktäna och mångfacetterat ämne som rör en bred flora av samhällsaktörer påverkar beskrivningar av samverkan och samverkansskicklighet i relation till företagsekonomi.

MerSams meritdiagram

En del av projektet har utgått från en modell för utvärdering av samverkansskicklighet som projektet MerSam tog fram. Denna modell kallas meritdiagrammet (se figur 1) och utformades för att på ett inkluderande vis kunna kartlägga individers samverkansskicklighet. Diagrammet synliggör olika typer av samverkansaktiviteter som kan ske inom fem olika verksamhetskategorier. Dessa typer av samverkansaktiviteter är formulerade som indikatorer och nivån av skicklighet kan graderas på en skala från ett till fyra. Genom att fylla i diagrammet kan individen synliggöra områden av samverkan där denne är stark eller svag.

Denna modell användes som diskussionsunderlag vid två tillfällen och bidrog till att fokusera diskussionen på just samverkansskicklighet inom företagsekonomi. Detta bidrog till att rikta diskussionen mot relevanta indikatorer för samverkansskicklighet.

Figur 1- MerSams Meritdiagram (Adenskog, 2020)

Metod

Syftet att ”initiera, utveckla och fördjupa en diskussion inom samverkansskicklighet” inom företagsekonomi avslöjar att den här diskussionen ännu är i sin linda. Samverkansstrukturer må finnas på central nivå inom så gott som alla Sveriges lärosäten, men på många håll har diskussionen om samverkansskicklighet stannat på central nivå och ännu inte sipprat ner genom organisationerna till de lokala företagsekonomiska institutionerna och avdelningarna. Detta projekt bidrar till att lyfta mer lokala, ämnesspecifika perspektiv på samverkansskicklighet.

För att hantera denna begynnande diskussion har detta projekt kastat ett brett nät för att fånga möjlig empiri och därmed använt flera olika metoder för materialinsamling. Metoderna ingick i projektets initiala uppdragsbeskrivning utformad av FEKIS styrelse, men har utvecklats och anpassats något under projektets gång.

- 10 intervjuer
- En fokusgrupp
- Diskussionsseminarium på 2023 års FEKIS-konferens
- Mini-enkät till FEKIS medlemsinstitutioner/avdelningar
- Genomgång av utlysta lektorat och professorer

Under de följande rubrikerna beskrivs de enskilda metoderna för insamling av empiriskt material.

Intervjuer

Totalt genomfördes tio intervjuer med respondenter från nio lärosäten. I de flesta fall innehar respondenterna någon form av ansvar för samverkan inom företagsekonomi på respektive lärosäte eller lärosätets övergripande strategi för samverkan. I vissa fall har respondenten inget formellt ansvar men har lång erfarenhet av samverkansaktiviteter och engagemang. Intervjuerna genomfördes online via Zoom och var mellan 30 och 60 minuter långa.

Fokusgrupp

I januari 2024 anordnades en fokusgrupp med fem akademiker anställda vid fem olika medlemsinstitutioner, varav samtliga hade någon form av ledande ansvar på institutionen eller inom lärosätet. Fokusgruppen hölls online via Zoom, tog två timmar och dokumenterades via anteckningar. Diskussionen inleddes genom en fråga om deltagarnas erfarenheter av utvärderingar kring samverkansskicklighet. Därefter presenterades MerSams meritdiagram och deltagarna fick diskutera modellen, hur de uppfattade modellens olika indikatorer och avsaknad av viktiga indikatorer, samt vad som kan vara bra och dåligt med att använda modellen.

Observationer av seminariediskussion

Under FEKIS konferensen 2023 anordnades ett välbesökt seminarium inom ramen för detta projekt. Seminariet var öppet för alla konferensdeltagare och inkluderade därför en bredd av deltagare från juniora till seniora akademiker inom FEKIS medlemsinstitutioner.

Under seminariets gång presenterades MerSams meritdiagram följt av en övning där deltagarna fick testa att fylla i modellen. Därefter inleddes en öppen diskussion kring vad man tyckte om diagrammet, vilket i sig ledde till diskussioner kring hur det skulle kunna utvecklas och anpassas till företagsekonomi. Seminariet dokumenterades via anteckningar.

Mini-enkät

Syftet med mini-enkäten var att fånga en bredare åsiktsspridning kring frågor om samverkansskicklighet bland FEKIS medlemsinstitutioner och på så sätt möjliggöra för lärosäten som verkar inom olika kontexter och med olika förutsättningar att bidra till projektet. Den utformades därför på ett koncist och grundläggande vis, och siktade inte på ett djup kring projektets frågeställning. Mini-enkäten bestod således av åtta frågor om samverkan och samverkansskicklighet varav fyra flervalfrågor och fyra öppna frågor. Den skickades till 26 ansvariga för samverkan på FEKIS medlemsinstitutioner som identifierades genom webbsök på lärosätenas hemsidor. 13 av dessa personer svarade på enkäten.

Genomgång av utlysta lektorat och professurer

Vid två specifika tidpunkter (17 april 2023 och 20 april 2024) dokumenterades och analyserades samtliga akademiska tjänster inom företagsekonomi som utlystes via arbetsförmedlingens hemsida (totalt 21 stycken). Syftet med denna genomgång var att få en överblick över hur lärosätena idag beskriver samverkansskicklighet under tillsättningen av nya akademiska tjänster.

Sammanfattning och analys av empiriskt material

Som tidigare nämnts är projektets syfte att inleda en diskussion om samverkansskicklighet inom företagsekonomi. Detta syfte indikerar en viktig förutsättning för projektet: FEKIS har identifierat frånvaron av en sådan diskussion hos medlemsinstitutionerna. Vi kan därför anta att ämnesspecifika diskussioner kring samverkansskicklighet och samverkansmeriter inom företagsekonomi ännu är i sin linda. I den här studien kom denna relativa ”omognad” kring ämnet till uttryck genom svårigheter att svara på den direkta frågan vad som utmärker samverkansskicklighet i företagsekonomi. I stället tenderade samtalen med deltagarna i projektet att röra sig mot andra teman än just samverkansskicklighet inom företagsekonomi. Under intervjuer och gruppsamtal (fokusgrupp och konferensseminarium) drogs deltagare av projektet i stället till resonemang om vad som utmärker (god) samverkan inom företagsekonomi och huruvida man bör införa ett lärosätesövergripande system för att utvärdera individuella forskares samverkansskicklighet. Resonemang om lärosätesövergripande system för samverkansmeriter ledde i sin tur till diskussioner kring andra sätt att höja den sammantagna samverkansskickligheten inom företagsekonomi.

Även om dessa resonemang inte ordagrant svarar på frågan om vad som är samverkansskicklighet inom företagsekonomi så ger de oss en djupare förståelse av ämnet. Jag har därför valt att strukturera analysen av det empiriska materialet enligt de två frågor som framstod som angelägna att undersöka för att skapa en förståelse för samverkansskicklighet inom företagsekonomi: 1. Vad är (god) samverkan inom företagsekonomi? 2. Hur skapar vi förutsättningar för att öka samverkansskickligheten inom företagsekonomi?

I följande stycke börjar vi bena ut hur deltagarna i projektet beskriver samverkan inom det företagsekonomiska ämnet, dvs. vad som utmärker samverkan inom företagsekonomi i relation till andra akademiska ämnen.

Vad är (god) samverkan inom företagsekonomi?

Under projektets gång framträdde två saker som tycks prägla samverkansaktiviteter inom företagsekonomi: Det är ett samhällsvetenskapligt ämne och det är ett mycket praktknära ämne. I det empiriska materialet för projektet återkommer en positionering av företagsekonomi som annorlunda från de tekniska ämnena. Denna positionering kombineras med en bild av att generella samverkansindikatorer eller utvärderingar tenderar att utgå från de tekniska ämnena, vilket innebär att samverkan inom det företagsekonomiska ämnet framstår som missförstått och nedprioriterat.

Positionering mot innovation och kommersiella intressen

För att beskriva vad samverkan inom företagsekonomi är, kan det vara hjälpsamt att beskriva vad det inte är. Sådana resonemang har varit vanligt förekommande under de samtal som förts inom ramen för detta projekt. Samverkan inom företagsekonomi kontrasterades framför allt mot samverkan inom de tekniska ämnena och även mot privata konsulttjänster.

Målet för samverkansaktiviteter inom de tekniska ämnena beskrevs som produktionen av en tydlig output i form av ett ting (innovation av en produkt eller dyligt), medan samverkan inom företagsekonomi består av processer som möjliggör gemensam reflektion och kontinuerligt lärande. MerSams meritdiagram genererade protester kring indikatorerna kommersialisering av forskningsresultat, produktutveckling, patent och patentansökningar som ligger under temat för nyttagörande och innovation. Dessa indikatorer ansågs inte vara lämpliga för utvärdering av samverkan inom företagsekonomi.

Begreppet ”nyttiggörande” lös med sin frånvaro när företagsekonomerna i detta projekt pratade om samverkan. Detta kan uppfattas som något förvånande med tanke på lagtextens fokus på nyttagörande i relation till samverkan. Begreppet förekom då och då, men nämndes framför allt som politikernas bild av samverkan, inte respondenternas egen bild. Man kan härleda denna frånvaro av begreppet nyttiggörande till samhällsvetenskaplig forskningskaraktär. De vetenskapliga bidrag denna forskning gör består sällan av ting som på ett enkelt sätt låter sig nyttiggöras i samhället. Det är mer vanligt att man producerar insikter och förståelse om den sociala världen snarare än innovationer och lösningar. Detta innebär inte att begreppet nyttiggörande inte går att använda eller att företagsekonomisk forskning aldrig resulterar i innovationer och lösningar, men det innebär att beskrivningen av samverkan som nyttiggörande inte tycks falla sig naturligt för den företagsekonomiska forskaren.

En ytterligare distinktion som förekom ofta var distinktionen mellan akademins samverkan med omgivande samhället och konsulters arbete med företag och organisationer. Man gjorde tydlig skillnad på forskning och konsulttjänster då syftet med konsulttjänster är att göra nytta internt i uppdragsgivarens organisation medan forskning utförs med syftet att göra ett vetenskapligt bidrag, vilket kräver en oberoende (om än samverkande) position gentemot den studerade organisationen. En sådan oberoende position krävs för att säkerställa att resultaten från forskningsprojekt inte vrids enligt de intressen som företräds av

ledningen av den studerade organisationen då en sådan vridning skulle kunna förorena det vetenskapliga bidraget. En respondent uttryckte till och med att det vore direkt oetiskt att spendera statliga pengar på att låta forskare utföra konsulttjänster åt kommersiella företag.

Det finns alltså en oro att forskning i samverkan kan påverka forskningsresultatens pålitlighet. En respondent beskrev att detta drev ett generellt motstånd mot samverkan bland företagsekonomer inom akademien. Hen beskrev att det fanns en rädsla att den ökade betoningen på samverkan inom ackrediteringar och utvärderingar av individuella akademiker skulle kunna begränsa den kritiska forskningen som sker inom företagsekonomi och stävja forskningsresultat som går emot företagsledningars intressen, vilket kan sätta själva vetenskapen på spel. Denna respondent uttryckte dock själv att oron var överdriven, och att denna oro inte bör hålla akademien från att ta vara på det goda som samverkan kan föra med sig. Ytterligare en respondent höll med och vidhöll att det fanns en elitistisk diskurs inom akademien som konstruerade forskning i samverkan som mindre fint. Hen beskrev även oron för att forskning i samverkan skulle kunna likställas med konsulttjänster som överdriven då hen menade konsulter ofta säljer in en färdig modell, vilket gör att hela upplägget skiljer sig från en forskningsprocess.

Dessa positioneringar gentemot samverkan inom de tekniska ämnena och konsulttjänster beskriver vad samverkan inom företagsekonomi inte är, vilket i sig säger något om vad det är. Även beskrivningar om överdriven oro bekräftar att den generella hållningen inom det företagsekonomiska fältet är att det bör finnas en separation mellan kommersiella och akademiska intressen och att en sådan separation behöver balanseras under samverkanaktiviteter. Denna diskussion kan härledas till den historiska spänningen mellan idéer om företagsekonomi som vetenskapligt ämne och som praktisknära ämne där företagsekonomer kan behöva legitimeras sitt ämne som vetenskapligt och därmed betona den oberoende ställningen mellan akademi och parter som är externa från akademien.

Distinktionen mellan tekniska ämnen och företagsekonomi tydliggör också att samverkan inom företagsekonomi förväntas resultera i något annat än en innovation eller ett ting som kan nyttiggöras av samhället. I stället tycks samverkan inom företagsekonomi generera reflektion, gemensamt lärande, nya insikter och fördjupad förståelse för empiriska fenomen och vårt samhälle i stort.

Företagsekonomernas positionering gentemot vad de anser vara ingenjörers typ av samverkan kan härledas till en drivkrafterna bakom policy-trycket kring akademins samverkan. Regeringar runt om i världen har kommit att se akademins potential att bidra till konkurrenskraft inom den växande kunskapsekonomin (Molas-Gallart m.fl., 2002). Föreställningen är att akademisk samverkan kan stötta företag med innovation och utveckling, vilket i sin tur kan generera mer tillväxt för staten som helhet. Sammankoppling av forskning och innovation har även legat till grund för EU:s förespråkande av open science (Owen m.fl., 2021). Detta projekt om samverkansskicklighet inom företagsekonomi visar dock att det, bland företagsekonomiska forskare, finns en skepsis mot en ensidig bild av samverkan som ett medel för att öka företagets ekonomiska tillväxt. Framför allt finns det en skepsis mot att forskning i samverkan ska gynna enskilda företags tillväxt.

Samverkan som en naturlig del av företagsekonomi

När vi nu har tydliggjort bilden av vad (god) samverkan inom företagsekonomi *inte* är, är det dags att fördjupa oss i vad deltagarna i projektet beskriver som utmärkande för samverkan inom företagsekonomi.

Ett flertal deltagare i detta projekt beskrev samverkan som en naturlig och inbyggd del av företagsekonomi som ämne, vilket kan relateras till historiska beskrivningar av företagsekonomins framväxt som driven av efterfrågan från praktiker (Engwall, 2020). Mycket av den forskning och undervisning som sker är grundad i samverkan med företag och organisationer som är externa från akademien. Exempelvis samlar forskningsprojekt ofta in sin data genom intervjuer och observationer av externa organisationer och i undervisningen använder man sig av gästföreläsare och case som är baserade på verkliga situationer och erfarenheter från externa organisationer.

I en artikel om strategier för att få akademien att omfamna open science-praktiker bekräftar Armeni m.fl., (2021) att det finns kvalitativa forskningsmetoder (vanliga inom företagsekonomisk forskning) med lång tradition av att utveckla etiska och ömsesidigt respektfulla relationer mellan forskare och forskningsdeltagare, och även att förespråka forskning som har en påverkan på människors vardagsliv. De menar att principer om reflexivitet, transparens och samhällsengagemang harmoniserar väl med idén om open science, och det tycks vara just dessa principer som präglar företagsekonomisk forskning i samverkan. En respondent med lång erfarenhet av företagsekonomisk forskning i samverkan med externa organisationer beskrev exempelvis att den typen av forskning präglas av ett långsiktigt utbyte och gemensam process av reflektion tillsammans med den externa organisationen.

De här exemplen illustrerar att samverkan med det omgivande samhället i många fall är en inbyggd del av företagsekonomisk forskning. Det var dock kvalitativa forskningsmetoder som oftast fick agera exempel på forskning i samverkan. Även företagsekonomisk kvantitativ forskning kan dock tänkas ha en naturlig förankring i samverkan då datan allt som oftast genereras från externa organisationer, vilket innebär att de externa organisationerna säkerligen kan vara delaktiga i processen med att utveckla och inspirera relevanta forskningsfrågor.

Några av respondenterna menade dock att även företagsekonomisk forskning kan bli begränsad i sin samverkansambition om forskare nöjer sig med att använda sig av intervjuer som metod och inte engagerar sig i en mer omfattande kontakt med det studerade fältet. Detta kan dock ses som en begränsad form av samverkan snarare än frånvaro av samverkan.

Det finns även stora skillnader, inte bara inom akademien som helhet, utan även inom företagsekonomi. En av fokusgruppens deltagare lyfte att det inom redovisning är vanligt att forskare agerar sakkunniga i olika utredningar eller certifieringsuppdrag, medan international business lyftes som ett exempel där det kan vara svårt att få till samverkansaktiviteter. Jag tolkade det som att studieobjekten inom international business ofta består av stora internationella företag, vilket kan göra det svårt att etablera och underhålla nära och långsiktiga relationer. Denna skillnad mellan företagsekonomins delämnen kan förklaras med den låga integrationen inom ämnet som beskrevs i början av rapporten. Företagsekonomins delämnen skiljer sig åt, vilket man behöver ta hänsyn till när man försöker definiera god samverkan och samverkansskicklighet inom ämnet.

Samverkan för output till och input från det omgivande samhället

Utifrån de diskussioner som först under projektets gång kan vi nu konstatera tre saker: (1) samverkan uppfattas som en naturlig del av företagsekonomi, även om graden av samverkan säkerligen kan vara både högre och lägre, (2) samverkansaktiviteter inom företagsekonomi resulterar inte primärt i innovation, och (3) företagsekonomisk forskning i samverkan kräver av etiska skäl ett säkerställande av forskarens oberoende ställning gentemot externa samverkansparter.

Här kan man skymta ytterligare ett antagande som har genomsyrat så gott som alla respondenters beskrivningar om samverkan. Till skillnad från MerSams breda syn på samverkan antas samverkan bland företagsekonomer endast röra aktiviteter som involverar det omgivande samhället och parter som är externa från akademien. MerSams meritdiagram inkluderar exempelvis ledningsuppdrag, opponentuppdrag och granskningsuppdrag för vetenskapliga tidskrifter. Under både fokusgruppen och det öppna seminariet på FEK-IS-konferensen uttrycktes protester mot att inkludera sådana indikatorer då man inte ansåg att de borde ingå i begreppet samverkan utan snarare speglar uppgifter som förvisso ingår i det akademiska uppdraget men som är interna för akademien. Dessa protester möttes av konsensus vid båda tillfällena.

Flera deltagare i studien motsatte sig dock bilden av samverkan som ett eget tredje ben i relation till forskning och undervisning. En beskrev dessa tre delar som sammanflätande, att de främjar varandra. En annan menade att samverkan framför allt var ett medel för att förbättra forskningen och undervisningen. Det tydligaste resonemanget formulerades under fokusgruppen och tycktes omfamnas av samtliga deltagare i diskussionen. I det resonemanget beskrevs samverkan som ett medel för att föra ut vetenskap till det omgivande samhället så väl som att ta in kunskap och information från det omgivande samhället in i forskning och undervisning. Detta dialektiska förhållande beskrevs som nödvändigt för att hålla forskningen och undervisningen relevant och undvika en situation där akademien stänger in sig i ett torn avskilt från det omgivande samhället.

Under intervjuerna tenderade diskussionerna om samverkan först och främst leda till beskrivningar av forskningsprojekt i samverkan med externa parter där man har ett utbyte under processens gång. När vi diskuterade olika exempel på samverkan tenderade denna bild dock att breddas och en bred flora av olika aktiviteter nämndes. Den gemensamma nämnaren fortsatte dock att vara samverkan med det omgivande samhället och inte samverkan inom akademien. Det omgivande samhället behövde dock inte nödvändigtvis representeras av en tydligt definierad extern part för att aktiviteten skulle beskrivas som samverkan. Deltagande i offentlig debatt genom media, öppna seminarium, och popularisering av forskning nämndes flera gånger som exempel på samverkan.

Genom samtalen utkristalliserades tre kategorier av samverkansaktiviteter: samverkan inom forskning, samverkan inom undervisning, och samverkansaktiviteter som inte har en tydlig koppling till vare sig forskning eller undervisning men som ändå har en viktig ställning inom akademien. Dessa tre kategorier liknar de kategorier som rapporten "Measuring third stream activities" tog fram år 2002. Denna rapport kategoriserade samverkansaktiviteter enligt kategorierna forskning, undervisning och kommunikation där kommunikation stod för underhållande av sociala nätverk och "non-academic dissemination" eller "the 'broad-

cast' of research results through non-academic publications" (Molas-Gallart m.fl., 2002), dvs. deltagande i media och den offentliga debatten.

För att ge en överblick över samverkansaktiviteter som sker inom ämnet företagsekonomi använder jag mig av de tre nämnda kategorierna och listar alla exempel på samverkansaktiviteter som har nämnts av deltagarna i projektet (se tabell 1).

FORSKNING	UNDERVISNING	KOMMUNIKATION
Forskning i samverkan med externa parter	Inbjudna gästföreläsare i undervisningen	Gästföreläsningar hos organisationer utanför akademien
Forskning initierad på förfrågan av externa parter (propåer)	Användning och utformning av verklighetsbaserade case i undervisningen	Nätverkande med alumner
Popularisering av forskning (exempelvis genom utformandet av rapporter eller populärkulturella böcker)	Praktiknära grundutbildning	Karriärcenter som stöd för studenter
Handledning av industridoktorander	Uppdragsutbildningar hos organisationer utanför akademien	Samverkansavtal med externa parter (upprättas ofta centralt på lärosätena)
		Deltagande i media och annan extern kommunikation (bloggar, sociala media, etc.)
		Seminarium som är öppna för allmänheten
		Remissvar till politiska instanser
		Deltagande i utredningar och dylikt

Tabell 1 - Samverkansaktiviteter inom företagsekonomi

Några av dessa aktiviteter kan tillgodoräknas den enskilda individen, medan andra bör tillskrivas organisationen då de kräver beslut och kollektivt systematiskt genomförande från organisationens sida. Exempel på detta är drivandet av karriärcenter och samverkansplattformar.

Baserat på den information som samlats in under detta projekt tycks de här aktiviteterna representera god samverkan inom företagsekonomi. Att utveckla sitt engagemang i de här aktiviteterna och att göra dessa aktiviteter väl skulle därför kunna ge en viss indikation på god samverkansskicklighet, framför allt för institutionen eller avdelningen som helhet. I kommande stycken kommer dock detta antagande problematiseras en aning.

Hur skapar vi förutsättningar för att öka samverkansskickligheten inom företagsekonomi?

Som tidigare nämnt tenderade diskussioner om samverkansskicklighet snöa in på resonemang om huruvida vi bör eller inte bör utveckla ett harmoniserat tillvägagångssätt för att utvärdera individuella forskares samverkansskicklighet. Sådana resonemang mynnade dock ofta ut i en bredare diskussion om alternativa- eller kompletterande strategier för ökad organisatorisk samverkansskicklighet. De kommande styckena kommer således att följa samma struktur.

Ska vi/hur ska vi utvärdera samverkansskicklighet?

Även om det här projektet lägger fokus på samverkansskicklighet som något både individer och organisationer kan utveckla så landar samtal om samverkansskicklighet inom företagsökonomi oundvikligen i en diskussion om huruvida vi borde utveckla gemensamma ramar för samverkansmeriter och utvärdering av individuella forskares samverkansskicklighet. Detta är naturligt eftersom samverkansskicklighet är ett etablerat begrepp i en vidare debatt inom akademien som även involverar företagsekonomiska forskare. Flera deltagare i detta projekt beskrev att det rådande systemet för meritering nästan uteslutande tycks lägga vikt vid vetenskapliga publiceringar i högt rankade tidskrifter. Sådana beskrivningar är samstämmiga med den kritik mot nuvarande system för forskningsmeritering som lett till lanseringen av CoARA. Det råder dock delade meningar bland deltagarna i detta projekt om huruvida vi bör utveckla gemensamma ramar för samverkansmeriter. De kommande styckena redogör för de olika positionerna i denna diskussion.

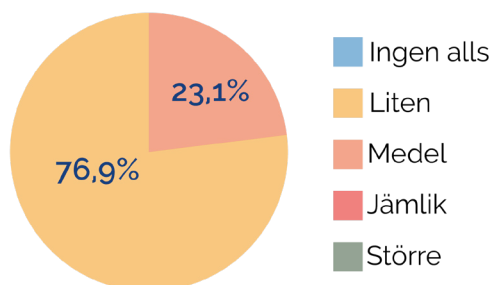
Samverkansmeriter för rättvisare meriteringsprocesser

Likt tidigare rapporter om samverkansskicklighet (Bergstrand m.fl., 2021; Bjursell m.fl., 2016) beskrev några av deltagarna i projektet att samverkan visserligen betonas som viktigt, men samtidigt belönas inte den enskilda forskaren för sitt engagemang i samverkan. Samverkan liknades vid osynligt arbete som tar väldigt mycket tid och därför tenderar att drivas av eldsjälur som genom sin passion för samverkan offerar sina möjligheter att avancera inom den akademiska hierarkin. Det liknades vid akademiskt hushållsarbete som behandlas som en hygienfaktor under anställningsprocesser. Man ska gärna nämna att man har engagerat sig i någon form av samverkan så att arbetsgivaren kan bocka av den punkten, men ingen större vikt läggs vid hur mycket man har gjort eller vilka resultat det har gett.

Mot bakgrund av detta efterfrågade några av deltagarna i detta projekt gemensamma indikatorer för utvärdering av samverkansskicklighet, vilket skulle kunna möjliggöra en större betoning på samverkan under anställnings-, befodrings- och lönesättningsprocesser. Hoppet är att detta kan möjliggöra karriärvägar för de som engagerar sig i samverkan och även uppmuntra fler att lägga tid på samverkan. Dessutom skulle det öka transparensen kring anställnings-, befodrings- och lönesättningsprocesser och således tydliggöra förväntningar på individen.

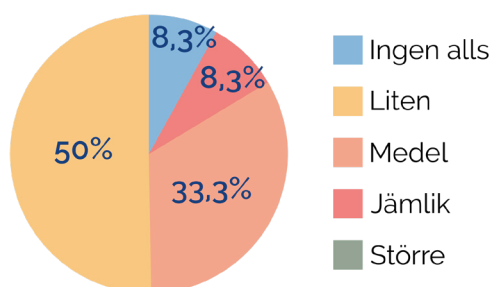
Den låga betoningen av samverkan vid anställningsprocesser, lönesättning och dylikt bekräftades genom mini-enkäten som representerar arbetsprocesser vid tretton av FEKIS medlemsinstitutioner. I jämförelse med vetenskaplig skicklighet läggs lite vikt vid samverkansskicklighet vid majoriteten av de svarande institutionerna under anställningsprocesser, befodrings- och vid lönesättning.

Vilken vikt ges samverkansmeriter i anställningsprocesser i jämförelse med vetenskaplig skicklighet?

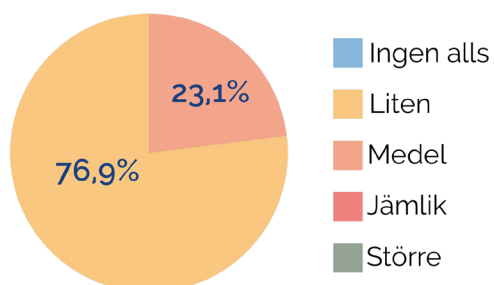
Figur 2 - mini-enkät, Vilken vikt ges samverkansmeriter i anställningsprocesser i jämförelse med vetenskaplig skicklighet?

Vilken vikt ges samverkansmeriter i lönekriterier i jämförelse med vetenskaplig skicklighet?

Figur 3 - mini-enkät, Vilken vikt ges samverkansmeriter i lönekriterier i jämförelse med vetenskaplig skicklighet?

Vilken vikt ges samverkansmeriter i befordringar i jämförelse med vetenskaplig skicklighet?

Figur 4 - Mini-enkät, Vilken vikt ges samverkansmeriter i befordringar i jämförelse med vetenskaplig skicklighet?

Denna bild bekräftades delvis genom undersökningen av utlysta akademiska tjänster. En majoritet av de analyserade utlysningarna saknade efterfrågan av samverkansskicklighet, och i de utlysningar där samverkansskicklighet nämndes var betoningen relativt svag. Det nämndes exempelvis att erfarenhet av samverkan var meriterande, men ej ett krav, eller att samverkansskicklighet också ska värderas. Intressant nog visade analysen av utlysta tjänster att de allra flesta utlysningarna lade störst vikt vid pedagogisk skicklighet. Ibland betonades vetenskaplig skicklighet lika högt som pedagogisk skicklighet, men ofta lades extra fokus på pedagogisk skicklighet. Endast i ett fall (ett biträdande lektorat) betonades vetenskaplig skicklighet högre än pedagogisk skicklighet. Samverkan nämndes dock som aktivitet i majoriteten av utlysningarna, framför allt som en del av arbetsbeskrivningen.

Då idéer om samverkansskicklighet och samverkansmeriter är sprunget ur det existerande systemet för akademisk meritering behöver vi dock fördjupa oss lite i bakgrunden till det nuvarande systemet. Mätning och utvärdering av vetenskaplig skicklighet, eller ”scientific excellence” som det kallas på engelska, kommer ursprungligen från den kommersiella sektorn och kan kopplas till New Public Managements (NPM) principer för organisering (Butler & Spoelstra, 2014). Indikatorerna och mätsystemen ger ledningar för lärosätena ett verktyg för att styra det akademiska arbetet. Införandet av systemet har drivits av en önskan att utveckla ett mer rättvist system baserat på meritokrati snarare än det tidigare systemet som ansågs genomsyras av elitism och beskyddarskap. I sin studie på hur den så kallade ”excellensregimen” har påverkat kritisk forskning beskriver Butler & Spoelstra (2014) att systemet mycket riktigt har lett till att kritiska forskare, som tidigare hade en marginaliserad ställning inom företagsekonomi, fått utökade möjligheter för karriärutveckling. Detta talar för att ett liknande system för samverkansskicklighet skulle kunna ha samma effekt för de som idag upplever att de uppoffrar sina karriärmöjligheter till förmån för engagemang inom samverkansaktiviteter.

Det finns dock en utbredd kritik mot systemet för akademisk excellens. Motståndet mot införandet av ett standardiserat system för samverkansmeriter grundar sig i samma form av kritik. Kommande stycke beskriver innehållet i denna kritik.

Samverkansmeriter som ett sätt att bekämpa eld med mer eld

Att samverkansmeriter bör spela större roll i anställnings-, befordrings- och lönesättningsprocesser har egentligen inte ifrågasatts någon gång under detta projekt. Däremot har standardiserade indikatorer och lärosätesövergripande utvärderingsmodeller för samverkansskicklighet ifrågasatts. Det finns alltså en skepsis mot idén att samverkansmeriter ska utformas som en gemensam valuta på samma sätt som vetenskapliga publikationer och citeringar idag används som gemensam valuta för att bedöma individuella forskares vetenskapliga skicklighet.

Risken med att standardisera systemet för utvärdering av samverkansskicklighet är att fokuset hamnar på individens avancemang inom akademien, inte på betydelsen av, eller syftet med, organisationens verksamhet. Det kan också leda till en mål-medel-förskjutning som lägger fokus på att ”bocka av” aktiviteter som kan räknas in i indikatorerna, istället för att generera processer som har en reell chans att skapa gemensam kunskapsutveckling och lärande i samverkan med det omgivande samhället.

En deltagare i fokusgruppen beskrev att dennes institution utvärderade samverkansskicklighet i samband med ackreditering av lärosätet. Deltagaren uttryckte stor skepsis inför denna process då hen ansåg att den resulterade i meningslös verksamhet som anordnades för att

kunna bocka av indikatorer snarare än att generera verksamhet med hög kvalitet och tydligt syfte. Andra deltagare i projektet varnade även för den administrativa bördan att dokumentera och redovisa samverkansskicklighet, både för individen och för organisationen. Utvärdering av samverkansmeriter innebär ju också en kontinuerlig dokumentering av dessa meriter och processer för sådan dokumentering, vilket oundvikligen tar både tid och energi.

Idéer om samverkansmeriter tillskrevs den mätthets som råder i dagens samhälle. Denna beskrivning av mätthets kan likställas med tidigare nämnd excellensregim som har orsakat vad Molas-Gallart et al. (2002) benämner som en ”measurement fatigue” (mät-trötthet). Deltagare i detta projekt kopplade samman denna mätthets med sämre välmående, mål/medel-förskjutning och en krympande möjlighet att fokusera på kärnverksamheten inom lärosätena, dvs. undervisning, forskning och att faktiskt samverka. Utöver att överbelasta lärosäten med administrativa uppgifter, har denna mätthets även fått effekt på den vetenskapliga praktiken. Om vi återgår till exemplet med excellensregimens effekt på kritisk forskning så visar Butler & Spoelstra (2014) att, samtidigt som nya karriärvägar öppnats för kritiska forskare, så har forskningsetoset påverkats negativt. I stället tycks systemet med mått och indikatorer främja ett mer instrumentellt förhållningssätt till forskning där forskningsetiska frågor och intressanta forskningsproblem tonas ner till förmån för jakten på antal publikationer och citeringar. Intressant nog tycks det bland annat vara just det reflexiva förhållningssättet i forskningsprocessen som marginaliseras, och som tidigare nämnts så har reflexivitet lyfts som en viktig del av samhällsvetenskaplig forskning i samverkan (Armeni m.fl., 2021).

Den mest återkommande problematiseringen av samverkansmeriter betonade dock att standardiserade indikatorer inte tar hänsyn till det specifika ämnet eller lärosätets kontext (exempelvis storlek och regionala förutsättningar). Som vi sett tidigare skiljer sig förutsättningarna för samverkan till och med inom det företagsekonomiska ämnet. Deltagare i projektet uttryckte att definitioner och indikatorer av samverkan som figurerar inom akademien redan nu tenderar att vara anpassade efter tekniska ämnen, vilket innebär en risk att samhällsvetenskapliga ämnen som företagsekonomi hamnar i kläm. Man kan även tänka sig att den mångfald av samverkansaktiviteter som skapas som följd av ämnens- och lärosätets varierande förutsättningar och intressen kan ses som en styrka. Denna mångfald kan leda till att samverkan sker med en bredare flora av aktörer och resulterar i större variation av lärandeprocesser och kunskapsbidrag som kan nyttiggöras.

Samverkansskicklighet som begrepp har förespråkats som en motvikt till vetenskaplig och pedagogisk skicklighet. Att utveckla nya standardiserade mått på samverkansskicklighet skulle därför kunna ses som en form av path dependency där man försöker kompensera för effekterna av ett problematiskt system, snarare än att förändra det ursprungliga systemet. Vi har dock sett att CoARA och forskning på the excellensregimen utmanar det rådande systemet för utvärdering av vetenskaplig skicklighet. CoARA uppmanar exempelvis till en betoning av kvalitativ utvärdering av vetenskaplig skicklighet samt ett ansvarsfullt förhållningssätt till kvantitativa mått i meriteringsprocesser. Frågan är hur diskussionen om samverkansmeriter och samverkansskicklighet kommer utvecklas om systemet för forskningsmeritering reformeras.

Alternativa vägar för att höja samverkansskickligheten inom företagsekonomi

Entusiasmen för standardiserade samverkansmeriter inom företagsekonomi framstår alltså som låg i detta projekt. I stället framkom en tydlig efterfrågan av bättre organisatoriska strukturer för samverkan. Flera respondenter uttryckte frustration kring att lärosätena tenderar att centralisera samverkansarbetet i stället för att utveckla lokala strukturer för samverkan. Denna argumentation stärktes även genom att flera deltagare betonade vikten av att samverka med en bred flora av aktörer i det omgivande samhället. Det fanns en kritik mot att centrala samverkansavtal på lärosätena ofta sluts med stora företag eller organisationer inom den offentliga sektorn. Andra viktiga aktörer kunde exempelvis komma från civilsamhället, sociala rörelser eller bestå av småföretag. En ytterligare frustration uttrycktes kring att forskares timmar (så väl som statligt stöd till akademien) allt som oftast enbart fördelas på basis av forskning eller undervisning, vilket innebär att den som arbetar med samverkan måste ”sno” timmar från forskning eller undervisning (vilket i praktiken innebär forskning då tiden för undervisning tenderar att vara undervärderad).

Att införa strukturer för samverkan lokalt hos institutionerna och avdelningarna genererade mer entusiasm än standardiserade samverkansmeriter. Flera av lärosätena som deltog i projektet arbetar med detta redan nu. Några deltagare i projektet påpekade exempelvis att det finns starka incitament för små lärosäten att bli bra på samverkan då det innebär en möjlighet att nischa sig och på så sätt beviljas mer forskningsmedel. Ett flertal forskningsfinansiärer kräver en redogörelse för samverkan i ansökan om forskningsmedel. Detta skapar i sig en efterfrågan på forskare som är duktiga på samverkan, men för dessa lärosäten kan det bli ännu viktigare att verka för att säkerställa en vetenskaplig höjd inom kollegiet så att lärosätets sammantagna vetenskapliga skickligheten inte går förlorad. Lärosäten med hög samverkansskicklighet kan alltså behöva lägga särskild vikt vid vetenskaplig skicklighet under rekryteringar och utvärdering av enskilda anställda. Till skillnad från bilden av samverkan som icke-belönat hushållsarbete framträder här en bild av att samverkansskicklighet och vetenskaplig skicklighet stärker varandra.

Det viktigaste för att skapa organisatoriska strukturer och stöd för samverkan tycks vara att säkerställa att man har en levande diskussion om samverkan hos de företagsekonomiska institutionerna och avdelningarna. Detta lyftes under flera intervjuer och inom fokusgruppen tycktes det råda konsensus om detta. Man behöver diskutera vad samverkan är och hur man vill jobba med samverkan på den specifika institutionen/avdelningen givet de lokala förutsättningarna och de forskningsämnen man specialiserar sig på. Den företagsekonomiska institutionen eller avdelningen på ett lärosäte kanske fokuserar särskilt på samverkan med småföretag medan ett annat är särskilt bra på samverkan med offentlig sektor. Dessa mål bör sedan forma vilka samverkansaktiviteter man ägnar sig åt och därmed vilken typ av samverkansskicklighet man eftersträvar.

MerSams meritdiagram omfamnades inte av deltagarna i fokusgruppen eller konferensseminariet som ett verktyg för att utvärdera individer. Däremot lyftes idéer om att det kunde användas som inspiration och verktyg för att kartlägga samverkansaktiviteter inom en institution eller avdelning. En deltagare i fokusgruppen beskrev det som att samverkansskickligheten ökar om organisationen verkar för att skapa en ström av samverkansaktiviteter, och flera respondenter beskrev att samverkansskickligheten ökar om ledningen för institutionen eller avdelning prioriterar det och skapar utrymme för diskussioner om det.

Några exempel på hur de medverkande lärosätena har arbetat för att skapa utrymme för samverkansaktiviteter och därmed öka samverkansskickligheten är att fördela timmar till de anställda för samverkansaktiviteter, ålägga institutionerna att ta fram planer för samver-

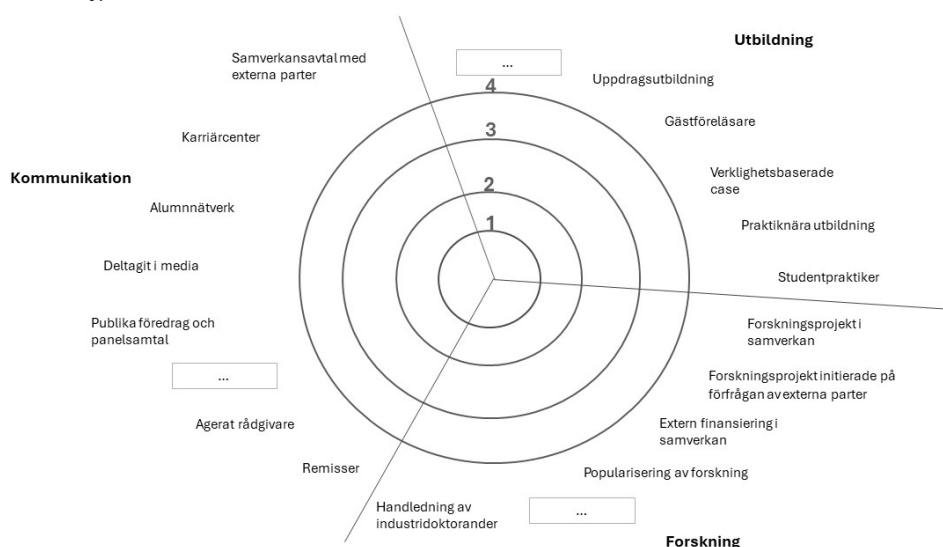
kan och formalisera två typer av karriärvägar inom lärosätet där man kan vara forskande akademiker eller praktisknära akademiker.

En återkommande synpunkt på det nuvarande systemet var att akademien borde bli bättre på (och skapa bättre förutsättningar för) att sätta ihop fungerande och komplimenterande lag inom de respektive institutionerna och avdelningarna. Detta förutsätter att alla akademiker inte bör mätas med samma måttstock, utan att man måste utveckla olika typer av kompetenser. Varje anställningsprocess bör därför inte se lika ut.

Meritdiagram som diskussionsunderlag

Om vi nu återvänder till MerSams meritdiagram, som till viss del inspirerade detta projekt, kan vi konstatera att det kräver viss anpassning för att uppfattas som användbart av deltagarna i detta projekt. Dels behöver omfattningen av aktiviteter modifieras, dels behöver de enskilda indikatorerna ses över. Skepsisen mot en standardiserad modell för utvärdering av samverkansskicklighet av individer gör att vi även behöver anpassa användningsområdet för modellen. Den skulle kunna användas för att inspirera och strukturera diskussioner kring samverkan inom företagsekonomiska institutioner och avdelningar. Diagrammet kan utvecklas för att främja en sådan ämnesspecifik diskussion, och detta stycke syftar till att påbörja en sådan utveckling.

För att utveckla och anpassa diagrammet fyller jag på med samverkansaktiviteter som nämnts under projektets gång och tar bort de aktiviteter som deltagare i studien avskrivit som irrelevanta för företagsekonomi. Jag utgår ifrån det sätt att kategorisera samverkansaktiviteter som tycks falla sig naturligt för företagsekonomiska forskare, jag begränsar diagrammets aktiviteter till samverkan med det omgivande samhället och jag inför organisationsbaserade- snarare än individbaserade indikatorer. Jag gör även en poäng av att lämna diagrammet ofärdigt, med öppna rutor som man kan fylla på med ytterligare aktiviteter. Detta gör jag för att illustrera att de enskilda institutionerna eller avdelningarna kan forma diagrammet på det sätt som passar dem bäst. Man kan alltså använda diagrammet för att mejsla ut vilka samverkansaktiviteter som är prioriterade för den egna institutionen eller avdelningen.

Figur 5 - Meritdiagram, FEK

Som tidigare nämnts, användes meritdiagrammet i sin ursprungliga form som underlag för diskussion under fokusgruppen och konferensseminariet. Detta frammanade diskussioner kring gränsdragningar för vad som kan räknas som samverkan, innehållet i de olika indikatorerna och hur indikatorerna bör viktas gentemot varandra och gentemot andra färdigheter (exempelvis vetenskapliga och pedagogiska färdigheter). Vid några tillfällen betonades exempelvis vikten av ett öppet förhållningssätt till vad samverkan kan vara. Här beskrevs hur samverkan med offentlig sektor och stora företag ofta får agera modell för samverkan, vilket kan överskugga vikten av att samverka med mindre företag och entreprenörer, och inte minst civilsamhället. Vid andra tillfällen beskrevs vikten av snävare gränsdragningar, exempelvis kring vilken typ av deltagande i den offentliga samhällsdebatten som kunde räknas som samverkan. Hur långt ut från ens eget forskningsämne kan man röra sig och fortfarande benämna det som samverkan? En annan deltagare ifrågasatte om styrelseuppdrag i externa organisationer eller företag kan räknas som samverkan om man ingått i styrelsen på grund av sina egna fritidsintressen snarare än för ett vetenskapligt allmänintresse.

Denna typ av diskussion sker på några företagsekonomiska institutioner och avdelningar redan idag, och syftet med detta projekt är att främja en lärosätesövergripande diskussion, men som ändå är intern för ämnet företagsekonomi. Modellen som presenteras här kan stödja en fortsatt sådan diskussion om samverkansskicklighet och på så sätt bidra till utveckling av lokala strategier för samverkan och ökad samverkansskicklighet.

Institutioner- och avdelningar kan alltså utveckla egna versioner av meritdiagrammet och själva besluta om det är kvalitet eller mängd aktivitet som ska mätas enligt siffergraderingen. Enligt tidigare diskussion i denna rapport kan det även vara intressant att kartlägga flödet av samverkansaktiviteter i form av input och output för att säkerställa den dialektala relationen med aktörer i det omgivande samhället.

Slutledning – Vad är samverkansskicklighet inom företagsökonomi?

Syftet med denna rapport var att lyfta en diskussion om samverkansskicklighet och samverkansmeriter bland företagsekonomer inom FEKIS medlemsinstitutioner. Rapporten har därmed antagit en form av bottom-up perspektiv på en fråga som ofta behandlas från ett ledningsperspektiv. Genom detta perspektiv har vi kunnat identifiera ett antal spänningar i relation till begreppet samverkansskicklighet.

För det första tycks samverkansskicklighet inte prioriteras i rekryterings-, löne- och meriteringsprocesser trots att samverkan som aktivitet uppmuntras i allt större utsträckning. Detta skapar en bild av att den som engagerar sig i samverkan utför ett oavlönat hushållsarbete inom akademien och i viss mån offerar sin karriärutveckling för tiden denne lägger på samverkansaktiviteter.

För det andra beskrivs samverkan både som en naturlig del av företagsekonomi och ett hot mot oberoende kunskapsbidrag. Att vara skicklig på samverkan torde därför kräva förmågan att balansera nära kontakter med aktörer i det omgivande samhället och en viss distansering från samma aktörer för att behålla forskarens oberoende ställning.

För det tredje uppstår en spänning kring hur samverkansskicklighet ska utvärderas. Kvantitativa lärosätesövergripande mått skulle kunna generera transparens och rättvisa, men det

kan också leda till en mål-medelförskjutning och en utökad administrativ börda som riskerar att premiera individer som fokuserar mer på måtten i sig än på kvalitet och syfte med samverkan. Detta skapar en oro för att kvantitativa incitamentsstrukturer för samverkan paradoxalt nog kan resultera i en försämring av kvaliteten på samverkansaktiviteter inom företagsekonomi.

Slutligen uppstår en spänning mellan regionala och ämnesspecifika förutsättningar för samverkan (detta gäller även företagsekonomins olika delämnena). Samverkansparter och typen av samverkansaktiviteter skiljer sig åt, vilket får effekt på typen av samverkansskicklighet den enskilda institutionen eller avdelningen är i behov av. Efterfrågan på (och därmed definitionen av) samverkansskicklighet tycks därför vara ämnesspecifik och kontextberoende.

Förståelsen för dessa spänningar kan fungera som underlag för fortsatta diskussioner om samverkansskicklighet och samverkansmeriter inom FEKIS medlemsinstitutioner. Framför allt behöver dessa spänningar tas i beaktande när man artikulerar efterfrågan av samverkansskicklighet inom anställnings-, löne- och meriteringsprocesser.

Bibliografi

- Armeni, K., Brinkman, L., Carlsson, R., Eerland, A., Fijten, R., Fondberg, R., Heininga, V. E., Heunis, S., Qi Koh, W., Masselink, M., Moran, N., Ó Baoill, A., Sarafoglou, A., Schettino, A., Scwamm, H., Sjoerds, Z., Teperek, M., R- van der Akker, O., van't Veer, A., & Zurita-Milla, R. (2021). Towards wide-scale adoption of open science practices: The role of open science communities. *Science and Public Policy*, 48(5), 605–611.
- Bergstrand, A., Nilsson, C., Falk, E., Adenskog, M., Nordquist, N., Gustafsson, S., & Nygren, Å. (2021). *Samverkansmeritering—Förutsättningar, behov och möjligheter* (MerSam Dialog - Meritvärde av samverkansskicklighet).
- Bjursell, C., Dobers, P., & Ramsten, A.-C. (2016). *Samverkansskicklighet—För personlig och organisatorisk utveckling*. Studentlitteratur.
- Butler, N., & Spoelstra, S. (2014). The Regime of Excellence and the Erosion of Ethos in Critical Management Studies. *British Journal of Management*, 25, 538–550.
- CoARA (u.å.) Coalition for Advancing Research Assessment, Hämtad: 19 april 2024 från <http://coara.eu>,
- Engwall, L. (2020). *Fenomenet företagsekonomi*. Studentlitteratur.
- European Commission. (u.å.). The EU's open science policy. Open Science. Hämtad 19 mars 2024 från https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/strategy-2020-2024/our-digital-future/open-science_en
- Ivarsson Westerberg, A. (2010). En företagsekonomi i företagets och samhällets tjänst. I *Tradition och praxis i högre utbildning: 12 ämnes didaktiska studier*. Södertörns Högskola.
- Molas-Gallart, J., Salter, A., Patel, P., Scott, A., & Duran, X. (2002). *Measuring Third Stream Activities*. SPRU, University of Sussex.
- Owen, R., von Schomberg, R., & Macnaghten, P. (2021). An unfinished journey? Reflections on a decade of responsible research and innovation. *Journal of Responsible Innovation*, 8(2), 217–233.

Deltagande lärosäten

Förvaltningshögskolan vid Göteborgs universitet

Handelshögskolan vid Umeå universitet

Handelshögskolan vid Örebros universitet

Högskolan Dalarna

Högskolan i Halmstad

Högskolan i Skövde

Högskolan Väst

Jönköping International Business School

Linköpings universitet

Linnéuniversitetet

Luleå tekniska universitet

Mälardalens universitet

Stockholm Business School, Stockholms universitet

Sveriges lantbruksuniversitet

Södertörns högskola